כטבלא מרובעת כטבלא הוא דשרי הא לאו הכי אסור התם לאקולי בה קולא אחרינא להתיר ראש תור היוצא הימנה:

מתני' מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי (שהא[א]) טמאה שנא' [א] היו נכונים לשלשת ימים [א] מנין שמרחיצין את המילה[ב] ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר [ב] ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים [ג] מנין שקושרין לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח שנאמר [ג] אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו [ג] מנין לסיכה שהיא כשתייה ביוה"כ אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנא' [ד] ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו:

גמ' רישא דלא כר' אלעזר בן עזריה סיפא כר"א בן עזריה דאי כרבי אלעזר בן עזריה טהורה שמענא ליה מאן דלא מוקי כתנאי תנא רישא טהורה ומוקי לה לכולה כר"א בן עזריה ומאן דמוקים כתנאי רישא רבנן וסיפא כר' אלעזר בן עזריה ת"ר [ד] פולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה דברי רבי אלעזר בן עזריה רבי ישמעאל אומר פעמים שהן ד' עונות פעמים שהן ה' עונות פעמים שהן ו' עונות ר' עקיבא אומר לעולם ה' [ה] ואם יצאתה מקצת עונה ראשונה נותנין לה מקצת עונה ששית אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ואמרי לה רב פפא לרבא בשלמא ר' אלעזר בן עזריה כרבנן דאמרי בה' עביד פרישה ור' ישמעאל כר' יוסי דאמר בד' עביד פרישה אלא רבי עקיבא כמאן לעולם כר' יוסי כדאמר[ו] רב אדא בר אהבה [י] משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד בהשכמה עלה דכתיב [ה] וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני בהשכמה ירד דכתיב [ו] לך רד ועלית אתה ואהרן עמך מקיש ירידה לעלייה מה עלייה בהשכמה אף ירידה בהשכמה למה ליה למימרא להו[ז] והא אמר [י] רב הונא [ה] ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום [ט] הא אמר רבא אם היה בית אפל מותר ואמר רבא ואיתימא רב פפא תלמיד חכם מאפיל בטליתו ומותר והא

רש"י

כטבלא מרובעת. אלמא עגולה לאו ערוגה היא: התם. דבעי מרובעת לאחשובה שדה קאמר להתיר ראש תור כו' ולית ליה לר' יוחנן הא דאמר לעיל אין ראש תור בערוגה אי נמי אית ליה מערוגה לערוגה אבל משדה לערוגה יש ראש תור: מתני' שהיא טמאה. ביום השלישי אכתי לא מסרחה שכבת זרע וראויה לקלוט ולהיות ולד נוצר הימנה וקרינן שכבת זרע הראוי להזריע[ט]: לג' ימים. דהקפיד הכתוב על טומאת קרי במתן תורה וקס"ד[י] עם יום הפרישה קאמר דבד' בשבת פירשו מנשותיהן וקבלו תורה בשבת שהוא רביעי לאותם ששימשו מטותיה' ברביעי לפני הפרישה וטבלו לילי שבת ולא חש הכתוב אם יפלוטו בשבת דמסרחת ואינו שכבת זרע הראוי להזריע אבל אם פלטו ע"ש בשלישי טמאות לכך הפרישן שלשה ימים: מנין שמרחיצין. דאף ביום ג' מסוכן הוא: כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו. מקיש סיכה לשתיה: גמ' רישא. דמתני': דלא כר' אלעזר בן עזריה. דאילו לדידי' שמעינן ליה פולטת ביום השלישי טהורה לקמן בברייתא: וסיפא. דקתני מרחיצין את המילה כו' ר' אלעזר בן עזריה דהוא אמר לה לקמן בפרק ר' אליעזר: מאן דלא מוקי כתנאי. דדחיק ומוקי מתניתין בתרי טעמי או משבש לה ומפרש לה דלא לאוקמי כתנאי משבש לה[כ] ואמר משבשתא היא ותני בה טהורה: ומאן דמוקי לה כתנאי. דניחא ליה לאוקומי כתנאי מלמימר משבשתא היא ומלאוקמי בתרי טעמי מוקי נמי להאי כתנאי ופלוגתא היא בהמפקיד (ב"מ מא.) גבי חבית דאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא מובילנא ליה מאני לבי מסותא ומוקי רישא ר' ישמעאל וסיפא רבי עקיבא ואי הוה בעי הוה מצי לאוקמי בתרי טעמי ובחד תנא ואיכא דמוקי לה התם בחד תנא ומוקי סיפא בשהגביה במקום שאינה מקומה: ביום השלישי. כגון ששמשה בה' ופלטה שכבת זרע בשבת ל"ש שמשה תחילת ליל חמישי דאישתהי ד' עונות שלמות ליל ה' וה' ליל ו' וו' ל"ש שמשה יום ה' עם חשיכה דלא אישתהי אלא מקצת ה' וליל ו' וו' דליכא אלא ב' עונות שלמות. העונה או יום או לילה: ר' ישמעאל אומר פעמים שהן כו'. בא לחלוק ולומר דפולטת בג' לשימושה טמאה אבל פולטת בד' טהורה ומודינא לך דמקצת היום ככולו[ל] דלא הקפידה תורה אלא במנין של הימים ולא במנין העונות: ופעמים שהם ד' עונות. שלמות שאם שמשה ד' בשבת עם חשיכה פליטתה טמאה עד תחלת שבת: פעמים שהם ה' עונות. כגון ששמשה בתחלת היום של ד': פעמים שהם ו'. כגון ששמשה בתחלת ליל ד' בין השמשות: נותנין לה מקצת עונת ו'. להשלים ה' וכל הפולטת בתוך ה' עונות שלמות טמאה: אמרוה. להא אתקפתא לקמיה: בשלמא כו'. פלוגתא דרבנן ור' יוסי בברייתא ומייתי לה בהאי פירקא לקמן[מ] לרבנן בה' בשבת פרשו ולר' יוסי בד' ולכ"ע בשבת ניתנו עשרת הדברות וכיון דבשבת נתנו ע"כ בליל שבת טבלו ולא שחרית כדמתרץ לקמן[נ] שלא יהו הללו טובלין והללו מהלכין לקבל תורה הלכך בשלמא ר' אלעזר כרבנן דאמרי בחמשה בשבת עבוד פרישה ויש שלא פרשו אלא עם חשיכה ומדטבלו ליל שבת ולא חשו שמא תפלטנה עוד ש"מ דפולטת בג' טהורה ומקצת היום של תמימים ככולו: ור' ישמעאל. דאומר בג' טמאה בד' טהורה קסבר בד' עבוד פרישה כר' יוסי דהוה ליל שבת רביעי ומיהו יש שלא פירשו עד סמוך לחשיכה וליכא אלא ד' עונות ליל ה' וה' ליל ו' וו' ואפילו הכי מטבלו פליטתן טהורה דלא הקפידה תורה אלא בימים: אלא רבי עקיבא. דאמר כל ה' עונות טמאה אם תפלוט כמאן ומהיכא למד לאעונות קפיד קרא הא ימים כתיב וקיימא לן מקצת היום ככולו[ס]: לעולם. ר' עקיבא כר' יוסי וכדרב אדא דאמר משה כל עליותיו בהשכמה עלה וכל ירידותיו בהשכמה הלכך ירידה דכתיב[ע] וירד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם דהיינו פרישה בהשכמת רביעי היתה ומדהוזקק להפרישן בהשכמה ש"מ עד ה' עונות שלמות קפיד קרא: ופרכינן למה ליה למימרא להו. שחרית בלאו הכי נמי לא הוו משמשי: דקאמר רב הונא. לאין משמשין ביום דכתיב (משלי יט) בוזה דרכיו ימות[פ] דבעי צניעותא שלא יסתכלו: תלמיד חכם. שהוא צנוע ולא יסתכל סגי ליה במאפיל בטליתו: והא

תוספות

מנין לפולטת כו' שנא' היו נכונים לשלשת ימים. אע"פ שבאותה שעה עדיין לא ניתנה תורה מ"מ מסתמא הקפידה תורה על דבר שעתיד להיות טומאה אחר מתן תורה ואע"ג דלא הקפידה על זבין ומצורעין ובועלי נדות היינו משום טעמא דתניא בפרק מי שמתו (ברכות כב.) כתיב והודעתם לבניך ולבני בניך וכתיב יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע כו' מכאן אמרו זבין ומצורעים ובועלי נדות מותרין לקרות בתורה בנביאים ולשנות במשנה ובש"ס בהלכות ובאגדות ובעלי קריין אסורין פירוש דבעל קרי אינו באימה וביראה דמתמת קלות ראש הוא בא:

אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים וגו'. ומיהו ראיה גמורה לא הוי משום דקרא לא מישתעי בשתיה אלא ברחילה משום דמשמע מים דומיא דשמן מה שמן מאבראי אף מים מאבראי וקשה לר"י דבפרק בתרא דיומא (דף עו.) קאמר דרחילה איקרי עינוי מנלן א"ר זוטרא מהכא ותבא כמים בקרבו וגו' מים דומיא דשמן מה שמן מאבראי כו' ופריך והא האי תנא איפכא נסיב לה דתנן מנין לסיכה כו' ומאי פריך הא תנא דמתני' קאמר שאין ראיה לדבר אלא זכר לדבר משום דמים דומיא דשמן כדפרישי' ואומר ר"י דפריך הכי דאי אסיבא ראיה גמורה דרחילה כסיכה כדקאמרת לא הוה ליה להאי תנא למעבד מינה אפי' זכר בעלמא קשה לרשב"א דמאי מייתי האי קרא שאינו אלא זכר בעלמא הוה ליה לאיתויי קרא דלחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי (דניאל י) דהוי דרשה גמורה ומיניה נפקא לן בפרק בתרא דיומא (שם) דסיכה איקרי עינוי[צ]:

תני רישא טהורה ומוקי לה כו'. אומר ר"י דמשום הכי אינו מגיה למיתני טהורה כדי לאוקמי כולה כרבי אלעזר [ה] אלא בלאו הכי איכא דתני טהורה ואיכא דתני טמאה הלכך מאן דלא מוקי כתנאי נוח לו לשנות כאותן ששונין טהורה ומאן דמוקי כתנאי לא קפיד לשנות טמאה וא"ת אכתי הויא מתני' כתנאי דרישא דמתני' רבי עקיבא קתני לה וסיפא דקתני פולטת טהורה היינו דלא כר"ע דפליג בסמוך אר' אלעזר בן עזריה וי"ל דלא קפיד לאוקמי כתנאי אלא בתרי בבי דסמוכות זו אחר זו אבל אההיא דריש פירקין המרוסקת מההיא דפולטת לא קפיד וא"ת למאן דתני טהורה טפי הוה ליה למנקט במתני' קרא דוקדשתם היום ומחר (שמות יט) דמשמע כרבי אלעזר בן עזריה ואומר ר"י דניחא ליה לאתויי היו נכונים לשלשת ימים דמוכח דמשום פליטת זרע הקפיד דכתיב ביה אל תגשו אל אשה[ק]:

פעמים שהן ד' כו'. במלתא דרבי אלעזר בן עזריה ה"מ נמי לשנות בענין זה פעמים שהן שתים פעמים שהן ג' כו' אלא להכי נקט ר' ישמעאל משום דסבר ברביעי עבוד פרישה כרבי עקיבא ובעונות לא בעי למתלי כמו שתולה רבי עקיבא: **בהשכמה** עלה. אליבא דרבי עקיבא איירי: **ישראל** קדושים הן כו'. ובלאו הכי היו פורשין דאמר[ר] בוזה דרכיו ימות זה המשמש מטתו ביום ועוד דקראן קדושים ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש[ש]:

וליטבלו

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ב מהלכות מילה הלכה ח טור שו"ע או"ח סימן שלא סעיף ט:
כה ב מיי' פ"ג מהלכות עבודת יום הכפורים הלכה ד:
כו ג מיי' פ"ג מהלכות שביתת עשור הלכה ט טוש"ע או"ח סימן תריד סעיף א:
כז ד מיי' פ"ה מהלכות שאר אבות הטומאות הל' יא יב סמג עשין רל:
כח ה מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יו"ד טוש"ע או"ח סי' ר"מ סעיף יא וטור ושו"ע אה"ע סימן כה סעיף ה:

רבינו חננאל

מצד הערוגה תלם אחד על פני כולה ושבקיה ולא זרעיה ומהנותרין זרע בערוגה אחרת ערבוב ולא זרע שורה כדאמר שמואל ב' שורות שורה אחת (שנוטעה) [שנוטה] לכאן ושורה (שנוטעה) [שנוטה] לכאן מהנותרו' בשורה שבזו והפקעת תלם אחד מצדה. **ופשטה רב ששת לאיסורא ואמר בא עירבוב (ונטל) [וביטל] את השורה.** אע"פ שהפסיק תלם א' כיון שזרע עירבוב הרי זו שהיא נטועה שורה כאילו אף היא נטועה עירבוב ולא מהניא שורה אלא כנגד שורה שזו נוטה לכאן וזו נוטה לכאן דהוי היכרא אבל הכא כיון דחדא עירבוב בטילה לה שורה דאידך וכעירבוב דמיא וההוא תלם שהפקיעו אם אין בו כדי עבודה לא מהני ואסור. **ואתא רב אשי ושריא.** ואעפ"כ אין עירבוב מבטל את השורה אלא שורה של זו והפקעת תלם בזו מתירין אותה: **איתיבי' רבינא לרב אשי** הנוטע שתי שורות של דילועין שתי שורות של קישואין שתי שורות של פול המצרי מותר שורה אחת של קישואין שורה אחת של דלועין שורה אחת של פול המצרי אסור. דאלמא אם ב' שורות הן שהיא נוטה אחת לכאן ואחת לכאן מוכחא מילתא שהן מובדלות זו מזו ומותר אבל אם יש שורה בשדה זו ואין בשדה זו שורה שכנגדה אלא עירבוביא היא ואסור וצריך להרחיק כדי עבודה. ופריק רב אשי [שאתנן] [שאני] קשואין ודלועין ופול המצרי דאית להו שראכי אבל [דאד] (מיניהו) [שאר המינים] אע"פ שהוא נוטע שורה אחת וזה הפקיע תלם אחד מותר. ופי' שראכי עלין רחבין שאוחזין בארץ ורוחין כדאמרינן לענין תני חדא אסור להלך ע"ג עשבים בשבת ותניא אידך מותר אי תימא הא והא בימות הגשמים ולא קשיא הא דאיכא שראכי ואי תימא הא והא דאיכא שראכי ולא קשיא הא [דסיים] מסאני הא דלא [סיים] מסאני אבל בזו מן הני אין עירבוב שבזו מבטל שורה של זו: אמר רב כהנא אמר ר' יוחנן הרוצה שימלא את גנתו ירק עושה ערוגה ששה טפחים ועוגל בה חמשה וממלא את גנתו ירק כן צורת הערוגה זה ר' על ר' שיש בה ה' עגולין. אקשינן על ר' יוחנן והא איכא בין הבינים. ומפרקינן אמרי דבי ר' ינאי במחריב בין הבינים. שמרחיק מה שהוא צריך להרחיק בין

כל ירק וירק אלא שנשכר מה שבין העגול למרובע והרבה הוא נשכר בזאת ולא קא מעיין ר' יוחנן להרחיק את הקרנות כדי שיזרע כנגדן כי אותה הערוגה דהוי ששה על ששה אין בה זריעה אלא י"ג טפחים מכלל ל"ז טפחים ובהעגילו כך ה' עגולים אע"פ שהוא מניח בין ירק לירק כדי צורכו הרי הוא נשכר הרבה. **רב אשי אמר** אם היה זורע שתי זורע את האחר ערב. כגון זה זורע בזה שתי ובזה ערב כי היכי דליהוי היכרא ואין צריך להרחיק אלא מעט: **איתיביה רבינא לרב אשי** עבודת ירק בירק שנכנס לתוך שרש ירק אחר רואין אותה כטבלא מרובעת והכי קא מקשי כטבלה מרובעת הוא דשרי הא למהוה אחד שתי ואחד ערב לא. **ופריק רב אשי** האי דקאמר כטבלא מרובעת לאו לאתמרי' אלא לאקולי בה קלא אחרינא להתיר ראש תור הנכנס לה וראש תור היוצא ממנה: **מתני' מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי שהיא טמאה כו'.** ותנן התם הפולטת שכבת זרע ביום שלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה הויא מתניתין דהכא דלא כר' אלעזר בן עזריה. **ואקשינן אימא סיפא** מנין שמרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת ותנן לקמן בהא מסכתא רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת. **ופריקנן** למאן דמוקים כתנאי [תני תאני טמאה ורישא רבנן וסיפא ר' אלעזר בן עזריה. דלא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [קמן קלד: ע"ש], ב) יומא מא. [שם עו:], ג) נדה לג. ד) מקוואות פ"ח מ"ג [תוספתא מקוואות פ"ו], ה) [נ"ב במשנה ממאן ואילך בתוספתא], ו) [זבחים קיג.] נדה יח, ט) כתובות סה. [שם עו.], ט) נדה נג. [נדה לג.], כ) עמוד ב, ל) שמות יט יד, מ) נדה טז. נ) [ועי' תוס' יומא עז. ד"ה מנין וכו'], ס) שמות יט טו, ע) [נדה טז:], פ) שם פסוק ו.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תני רישא וכו' אלא בלאו ה"א איכא. וכעין זה איתא במגילה דף ג ע"ב:

תורה אור השלם

א) וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הֱיוּ נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה: [שמות יט, טו]
ב) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חַרְבּוֹ וַיָּבֹאוּ עַל הָעִיר בֶּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר: [בראשית לד, כה]
ג) לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְיָ אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ: [ישעיה א, יח]
ד) וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה כְּמַדּוֹ וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו: [תהלים קט, יח]
ה) וַיִּפְסֹל שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַיַּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בַבֹּקֶר וַיַּעַל אֶל הַר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים: [שמות לד, ד]
ו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְיָ לֶךְ רֵד וְעָלִיתָ אַתָּה וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם אַל יֶהֶרְסוּ לַעֲלֹת אֶל יְיָ פֶּן יִפְרָץ בָּם: [שמות יט, כד]

הגהות וציונים

א] [צ"ל שהיא] (גליון): ב] צ"ל את הקטן, כ"ה בירושלמי ורי"ף ורא"ש (שפ"א ע"ש, ועי' תת"ס): ג] צ"ל וכדאמר (מהרש"ל) נוסף שחרית: ד] ס"א וקסבר (גליון) כ"ה במהד"ק עיין שם: ו] בכת"י נוסף נמי להא:

רב נסים גאון

סיפא ר' אלעזר בן עזריה. הוא זה ששנינו מרחיצין את הקטן ביום השלישי וכו' ודבר זה אמור משום ר' אלעזר בן עזריה בפרק ר' אליעזר אומר לא הביא כלי:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

אוצר החכמה

תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תלמוד בבלי עמוד מס 183הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

והא טבולי יום נינהו אביי בר רבין[א] ורב חנינא בר אבין דאמרי תרווייהו ניתנה תורה לטבול[ב] יום יתיב מרימר וקאמר לה להא שמעת' א"ל רבינא למרימר ניתנה קאמרת או ראויה קאמרת אמר ליה ראויה קאמינא וליטבלו ביני שימשי וליקבלו תורה ביני שימשי ° אמר רבי יצחק א) לא מראש בסתר דברתי (א) וליטבלו בצפרא דשבתא וליקבלו תורה בצפרא דשבתא א"ר יצחק שלא יהא הללו הולכין לקבל תורה והללו הולכין לטבילה א"ר חייא ברבי[ג] אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים [א] שש עונות שלמות בעינן אמר רב חסדא מחלוקת שפירשה מן האשה א אבל פירשה מן האיש טמאה כל זמן שהיא לחה מתיב רב ששת ב) וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע פרט לשכבת זרע שהיא סרוחה מאי לאו שפירשה מן האיש לא שפירשה מן האשה בעי רב פפא ב שכבת זרע של ישראל במעי כותית מהו ישראל דדאיגי במצות חביל גופייהו עכו"ם דלא דאיגי במצות לא או דילמא ° כיון דאכלין שקצים ורמשים חביל גופייהו ואם תמצי לומר ° כיון דאכלי שקצים ורמשים חביל גופייהו ג במעי בהמה מהו אשה (היא[ד]) דאית לה פרוזדור מסרחת אבל בהמה דלית לה פרוזדור לא או דילמא ל"ש תיקו: ת"ר ד בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל ° רבי יוסי אומר בשבעה בו אמר רבא דכולי עלמא בר"ח אתו למדבר סיני כתיב הכא ג) ביום הזה באו מדבר סיני וכתיב התם ד) החדש הזה לכם ראש חדשים ה מה להלן ר"ח אף כאן ר"ח ודכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל כתיב הכא ה) זכור את יום השבת לקדשו וכתיב התם ו) ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה מה להלן בעצומו של יום אף כאן בעצומו של יום כי פליגי בקביעא דירחא רבי יוסי סבר בחד בשבא איקבע ירחא ובחד בשבא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא בתרי בשבא אמר להו ז) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים בתלתא

והא טבולי יום נינהו. כיון דלכולהו שמעינן דבלילי שבת טבלו הוו להו טבולי יום כשקבלו תורה שלא היה להם הערב שמש אחר הטבילה וכיון דהכי הוא איכא למימר דמבע"י טבלו שם ואפ"ה פליטתן טהורה ובצרי להו חדא עונה אליבא דכולהו: **ראויה קאמינא.** ראויה ליתן לטבולי יום וקסברי הני תנאי לא הקפידה תורה על טבולי יום דלא כתיב הערב שמש אלא לענין קדשים הלכך כל ג' ימים[ט] האמורים לענין פרישה הוזקקו להיות קודם טבילה[י] ומיהו לא ניתנה לטבולי יום לפי שטבלו מבעו"י ולא פלטו ואם היו פולטות יחזרו ויטבלו משתחשך אבל לא הוצרכו לכך: **וליטבלו בי שמשי וליקבלו תורה בי שמשי.** לילי שבת קרי בי שמשא בכל דוכתא מפני שבין השמשות שלו חלוק מכל ימים והוצרך להזכירו בכמה מקומות והכי פריך לר' עקיבא דאמר הקפידה תורה על מנין העונות ולא הקפידה אלא על חמש למה לא קבלוה בלילה מלהמתין עד הבקר איכא למימר שהקפידה על פליטת הלילה ואיכא ו' עונות: **לא בסתר דברתי.** במקום ארץ חשך[כ] ולילה חשך הוא: **ליטבלו בשבתא בצפרא.** ולמה הוצרך (ב) לירד בהשכמה ליום אי פרשו עם חשכה בד' ויטבלו בשבת שחרית ואם פלטו לאחר טבילה טהורין דהא עברו ה' עונות שלמות ואם פלטו לילי שבת ונטמאו לא איכפת לן וטובלין שחרית דהא בעל קרי טובל ביומו ואת אמרת ניתנה תורה לטבולי יום. ויש ספרים דגרסינן בה תרי לישני וגרסינן הכי לרבי אלעזר ליסמכו ביממא דחמשא לר' ישמעאל ליסמכו בליליא דחמשא לרבי עקיבא ליסמכו ביממא דארבעה ואומר אני שהוא שיבוש והגורסו טעה ולא ידע לפרש מהו שאמר ר' ישמעאל פעמים שהן ה' עונות כו': **אבל חכמים אומרים ו' עונות שלמות.** סברי להו כר' יוסי דאמר בארבעה עביד פרישה ובהשכמה כר' עקיבא ולית להו שטבלו בלילי שבת אלא סבירא להו דאותן שטבלו לילי שבת ופלטו לאחר טבילה הוצרכו לטבול בשבת שחרית ולפיכך נתעכבה שכינה מליתן עד הבקר ולא משום לא בסתר דברתי לחודיה: **שפירשה מן האשה.** כגון פולטת שכבת זרע שקבלה מזכר הוא דאמר ר' אלעזר בן עזריה דבתרי יומי מסרחת מפני שמתחממת בגופה: **אבל פירשה מן האיש.** על הבגד מטמאה לעולם: **כל זמן שהיא לחה.** ומיהו משיבשה לא מטמיא דתו לא חזיא להזריע[ל]: **מאי לאו שפירשה מן האיש.** על הבגד ומטהר לה לכשתסרח דלא קתני פרט לכשיבשה: **של ישראל במעי כותית מהו.** מי מסרחת בג' ימים כישראלית ואי פלטה ליה בתר ג' טהור הנוגע בטיפה או לא ולהכי נקט שכבת זרע של ישראל דאילו דכותי אמרינן במסכת נדה קריו טהור בפ' בנות כותים (נדה דף לד.): **דדייגי במצות.** לקיים מצות וחרדים בדבר ומתוך דאגה מתחממין כדכתיב (תהלים לט) חם לבי בקרבי: **חביל.** חם: **דאית לה פרוזדור.** בשר כותלי בית הרחם בולט מן השינים ולחוץ ובית הרחם הוי מן השינים ולפנים[מ]: **אשה אית לה פרוזדור.** לפיכך לא שליט בה אויר בגופה ומתחממת: **בו' בחדש כו'.** דהא דכתיב[נ] ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי סבירא להו כר' יוסי הגלילי דאמר בפ"ק דיומא (דף ד.) זה היה מעשה אחר עשרת הדברות ור' יוסי סבירא ליה דמשה וכל ישראל עומדים לקבל עשרת הדברות ולא בא הכתוב אלא לחלק כבוד למשה: **כתיב הכא.** הזה הזה לגזירה שוה: **מה להלן.** זכור את היום הזה בעצמו של יום הזכירה דיציאת מצרים נאמר להן כדכתיב היום הזה אף כאן בעצמו של יום הזכירה דשבת נאמר להן זכור את יום וגו': **בקביעא דירחא.** באיזה יום הוקבע החדש: **משום חולשא דאורחא** גרסינן[ס]: **בתרי בשבא אמר להו ואתם תהיו לי.** ומשה עלה ויקרא אליו כל הענין עד אלה הדברים אשר תדבר וגו' הדברים האלה נאמרו לו למחרת ביום כדאמרינן כל עליותיו בהשכמה היו ואפי' למאן דלית ליה בהשכמה ירד דלא אקיש אית ליה בהשכמה עלה דהא בהדיא כתיב קרא: בתלתא

וליטבלו ביני שימשי וליקבלו תורה ביני שימשי. פירש בקונטרס דלר' עקיבא פריך ור"י אומר דאדר' אלעזר בן עזריה ור' ישמעאל נמי פריך דנילף מהכא דאעונות קפיד קרא דאי איימים לקבלו תורה בי שימשי:

וליטבלו בצפרא דשבתא. הא ודאי לא פריך אלא לר' עקיבא דס"ל דאעונות קפיד קרא דנימא דילמא בעינן שש עונות וכי תימא אם היו פולטות בסוף ליל שבת מתי יטבלו ליטבלו בצפרא דשבתא אבל לר"א ורבי ישמעאל לא פריך דנימא דילמא קפיד רחמנא אעונות דפעמים היא קולא כגון אם שימשה בתחילת הלילה דאי קפדינן אעונות משעברו ה' עונות טהורה והשתא דקפיד איימים אינה טהורה עד יום רביעי ומיהו מצינן למימר דפריך דילמא קפיד אעונות ואימים אתרווייהו לחומרא כששימשה בתחילת הלילה ניזיל בתר יומי וכי שימשה בסוף היום ניזיל בתר עונות: **אמר ר' יצחק שלא יהא הללו הולכים לקבל תורה.** וא"ת א"כ מה צריך רבי יצחק לדרשה דלא מראש בסתר דברתי ויש לומר דאיצטריך דאי לאו הכי ליטבלו בתחילת לילי השבת ומחצות לילה ואילך יקבלו תורה אבל ביום אם היו מאחרים עד שיטבלו כולם היו מתבטלין מת"ת: **אבל פירשה מן האיש טמאה כל זמן שהיא לחה.** הקשה ר"ת דמתני' היא דתנן בפרק דם הנדה (נדה נד:) הזוב והניע והרוק ושכבת זרע מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ומיהו לא קשה כולי האי דאיכא למימר מטמאין לחין תוך ג' ור"ת מפרש דהכא מיירי שנרבע ופלט זרע דומיא דאשה והתם בראה קרי וכן פי' ר"ח: **וכתיב התם החדש הזה לכם.** תימה דבפרק קמא דפסחים (דף ו:) פריך אההיא קרא גופיה ממאי דבריש ירחא קאי וי"ל דודאי בריש ירחא קאי דאמרי' במדרש (מכילתא) שהראהו הקב"ה למשה באצבע ובפסחים לא פריך אלא דבעי למילף מינה הא דאמר רשב"ג שדורשין לפני הפסח בהלכות הפסח שתי שבתות שהרי נביא עומד בר"ח ומזהיר על הפסח וממאי דנביא בריש ירחא קאי ונהי דבראש חדש אמר ליה הקב"ה דילמא משה כשאמר לישראל בארבעה בירחא או בחמשה הוה קאי ומסיק דיליף מדבר ממדבר דההוא דבאחד לחדש השני אמירת משה לישראל היתה בו ביום כדכתיב[ט] באחד לחדש השני ויתילדו על משפחותם וגו' וא"ת דאמאי לא יליף הכא מדבר ממדבר כדיליף התם דהכא נמי כתיב מדבר באו מדבר סיני ויש לומר דטפי ניחא ליה למילף הזה הזה ולא מדבר ממדבר:

[ט] **בתלתא** אמר להו מצות הגבלה. לכ"ע הגבלה קדמה לפרישה דתלתא ויאמר כתיבי וסברא הוא דלכל אחד נאמר ביומו בקמא כתיב ואתם תהיו לי וגו' ובבתרא כתיב מצות פרישה ומצות הגבלה ובאמצעי לא כתב ביה מידי שיעשה משה שליחות לישראל ואית לן למיסדי מצות הגבלה אההיא אמירה ולא מצות פרישה שהרי מיד אחר אמירה אחרונה כתיבא מצות פרישה:
היום

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ה מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה יג:
ל ב ג מיי' שם הלט"ז:

הגהות הגר"א

[א] גמ' שש עונות. נ"ב גירסת הגאונים ג' עונות:

ליקוטי רש"י

לא מראש בסתר דברתי. בסיני [ישעיה מח, טז]. **דדאיגי במצות.** יראים וחרדים במצות ומתוך דאגתן מתחממין [נדה לד:].

רבינו חננאל

מוקים כתנאי תני רישא טהורה וכולה ר' אלעזר בן עזריה היא ועד השתא איכא] תנאי דתני טמאה ואיכא תנאי דתני טהורה. **ואיכא** רבנן דמפרשי כגירסאה רב מוקים לה כתנאי ור' יוחנן לא מוקים לה כתנאי ומן דלא מוקים ליה כתנאי דטרח כמה דיכיל למהוה מתני' אליבא דחד תנא מיפלגא מאני' בתרי לבי מסותא. ואמר רב פפא מוקמינן לה מתניתין כתרי תלתא טעמי ולא מוקמינן בתרי תלתא תנאי וכי דפרשינן בפירקין קמאי: **תנן התם הפולטת ש"ז ביום השלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה.** טעמיה דר' אלעזר בן עזריה אפילו ב' עונות שלימות ומשהו והעונה יום או לילה וקא מיתני בפירוש דר' אלעזר בן עזריה טעמיה יש שם יום וכל שהוא והיא טהורה כיצד שמשה את ביתה ע"ש קודם לשקיעת החמה ועברו ב' עונות לילי שבת ויום שבת ופלטה במ"ש לאחר שקיעת החמה והרי הוא יום שלישי נמצא יום וכל שהוא והיא טהורה. ויש ב' ימים חסר משהו והיא טמאה כיצד שמשה את ביתה ע"ש לאחר שקיעת החמה ופלטה באחד בשבת קודם לשקיעת החמה הרי יש כאן ב' ימים חסר משהו והיא טמאה. לפי שאינו יום שלישי עד שתשקע החמה ליכנס יום ב' בשבת. **ר' ישמעאל אומר פעמים שהן ד' עונות פעמים שהן ה' פעמים שהן שש.** טעמיה דר' ישמעאל שהוא עושה מקצת עונה ככולה וקסבר אין יום שלישי (אחד) [טהורה] פחות מד' עונות שהן ב' ימים שלימים דקאמר ר' אלעזר בן עזריה ב' עונות שלימו' ומשהו קאמר ר' ישמעאל צריך עונה שלימה לפניהן ועונה שלימה לאחריהן דקסבר יש פולטת ביום ג' והיא טמאה כי הא מתני' דאמרינן רישא דלא כר' אלעזר בן עזריה ואלין ד' עונות לר' ישמעאל בעי להו מכלל ג' ימים ולא סגי דהוויין ב' ימים ובעי תחלתן וסופן הנץ החמה ושקיעה ואי הוה תשמש מן קמי הנץ החמה או שקיעתה אפילו בי"א שעות ומחצה לא מיחשיב. **והיכי דמי פעמים שהן ד'** (וספק) כגון ששמשה בסוף לילי אחד בשבת ופלטה בסוף לילי שלישי בשבת הרי כאן ד' שלימות שמתחלתן וסופן הנץ ושקיעת מכלל ג' ימים. **והיכי דמי פעמים שהן חמש** כגון ששמשה בתחלת לילי אחד בשבת ופלטה בסוף לילי [שלישי] שבת. אם אתה חושב ד' של יום אחד ויום שני הרי הן משני ימים בלבד לפיכך לא מיחשיב ליה אלא אחד מן יום אחד בשבת ושתים של שני ואחת לילי שלישי. **והיכי דמי פעמים שהן שש** כגון ששמשה במקצת יום שבת אחר הנץ החמה ופלטה בסוף לילי שלישי לא מיחשיב יום שבת כל העיקר דלא הוה ליה הנץ החמה ומן יום אחד ויום שני לא מיחשיב אלא (שלשה) [חמש] ולילי שלישי הרי שש. והכין נמי אם שמשה בתחלת לילי אחד בשבת ופלטה בסוף יום שלשה קודם לשקיעת החמה אין כאן ד' עונות שלמות מכלל שלשה ימים כדפרישנא לעילא דלא מיחשיב משלישי אלא אחד והרי בן שש יום אחד ויום שני ויום שלישי. **ר"ע אומר לעולם חמש.** טעמיה דר"ע דשקיל מן הכא להכא וסבר שאם יצאת מקצת עונה ראשונה משלימין לה מקצת עונה ששית ומצריך שפלטה אחר ששים שעות מן התשמיש שהן שיעור ב' ימים ומחצה: **אמרוה רבנן קמיה דרב פפא** ואמרי לה רב פפא לרבא (קמיה דרבא). **בשלמא ר' אלעזר בן עזריה** כרבנן דאמרי בחמשה עבד להו משה לישראל פרישה. נמצא לישראל פרישה לילי ששי ויום ששי

מסורת הש"ס עם הוספות

א) נדה לד:, ב) [שם וע"ז לו:], ג) [ע"ש], ד) תענית כח: יומא ד:, ה) פסחים ו:, ו) נדה נו:, ז) עיין נדה דף מא:, ח) שמות כד טז, ט) במדבר א יח.

הגהות הב"ח

(א) גמ' בסתר דברתי וגו' וליטבלו: (ב) רש"י ד"ה ליטבלו בשבתא בצפרא ולמה הוצרך להפרישם בהשכמה ליום רביעי יפרשו עם חשכה וכו' לא איכפת לן דטובלות וכו' לר' ישמעאל לישמשו ביומא דארבעה לר"ע לישמשו בליליא דארבעה י):

גליון הש"ס

גמ' אמר ר"י לא מראש בסתר דברתי. זה פסוק בישעיה מח טז ורש"י ציין לא בסתר דברתי שזה פסוק ישעיה מ"ה: גמ' ר' יוסי אומר בשבעה בו. עי' ע"ז דף ג ע"א תוס' ד"ה יום הששי:

תורה אור השלם

א) קִרְבוּ אֵלַי שִׁמְעוּ זֹאת לֹא מֵרֹאשׁ בַּסֵּתֶר דִּבַּרְתִּי מֵעֵת הֱיוֹתָהּ שָׁם אָנִי וְעַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהִים שְׁלָחַנִי וְרוּחוֹ: [ישעיה מח, טז]
לֹא בַסֵּתֶר דִּבַּרְתִּי בִּמְקוֹם אֶרֶץ חֹשֶׁךְ לֹא אָמַרְתִּי לְזֶרַע יַעֲקֹב תֹּהוּ בַקְּשׁוּנִי אֲנִי יְיָ דֹּבֵר צֶדֶק מַגִּיד מֵישָׁרִים: [ישעיה מה, יט]
ב) וְכָל בֶּגֶד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת זָרַע וְכֻבַּס בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: [ויקרא טו, יז]
ג) בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינָי: [שמות יט, א]
ד) הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: [שמות יב, ב]
ה) זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: [שמות כ, ח]
ו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יְצָאתֶם מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיא יְיָ אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חָמֵץ: [שמות יג, ג]
ז) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: [שמות יט, ו]

הגהות וציונים

א] כת"י אביי בר **אבין** (ונכון, דק"ס וכ"ה בברכות כט ע"ב, ובעירובין פז ע"ב): ב] צ"ל **לטבולי** (ב"ש וכ"ה בכת"י ובדפו"י לטבו'): ג] בדפו"י בר' אבא וכת"י **בר**: ד] ברש"י ליתא: ה] כ"ה גי' רש"ל ויש גורסים **כל ג' האמורים** ר"ל דעת ראב"ע או ר"ע או ר"י (גליון) כ"ה בדפו"ד: ו] צ"ל דק קודם טבילה ולא קודם טהרה [תו"י] (גליון) ועיין מהרש"ל: ז] [ישעיה מ"ה פי"ט "לא בסתר דברתי במקום ארץ חשך" והך קרא מוקדם לקרא דמייתי בסוגיין לא מראש בסתר דברתי [ע"ש] ומצוה ליתן טעם] (גליון) ועיין רש"א ורש"ש משום דלא מראש היינו בנתינתה במעמד הר סיני וכל הפסוק נדרש על מעמד הר סיני: ח] עיין רש"ש שלכאו' צ"ל **לא גרסינן** דהא רש"י בדבור אח"ז מביא טעם דכל עליותיו היו בהשכמה ועיי"ש שנדחק ליישב גי' זו, ועיין בח"א מהרש"א פז ע"א שמבאר גירסתנו, ועי"ע גור אריה פר' יתרו ד"ה ומשה עלה: ט] שייך לקמן (גליון): י] גי' זו א"א להעמידה (מנחם משיב נפש) ובדפו"ר לר' ישמעאל לישמשו "ביממא" דחמשא לר"ע לישמשו "בלילא" דארבעה והגי' שלפנינו הוא עפ"י מהרש"ל ומהר"ם:

אה"ח 1234567

בתלתא אמר להו מצות הגבלה בארבעה עבוד פרישה ורבנן סברי בתרי בשבא איקבע ירחא בתרי בשבא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא בתלתא אמר להו [א] ואתם תהיו לי בארבעה אמר להו מצות הגבלה בה' עבוד פרישה [ב] מיתיבי וקדשתם היום ומחר קשיא לר' יוסי אמר לך ר' יוסי יום אחד הוסיף משה מדעתו דתניא [א] ג' דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו [ה] הוסיף יום אחד מדעתו ופירש מן האשה ושבר את הלוחות הוסיף יום אחד מדעתו מאי דריש [ב] היום ומחר היום כמחר מה למחר לילו עמו אף היום לילו עמו ולילה דהאידנא נפקא ליה ש"מ תרי יומי לבר מהאידנא ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא ופירש מן האשה מאי דריש נשא קל וחומר בעצמו אמר ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהן אלא שעה אחת וקבע להן זמן אמרה תורה [ג] והיו נכונים וגו' אל תגשו אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי ואינו קובע לי זמן על אחת כמה וכמה ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו דכתיב [ד] לך אמור להם שובו לכם לאהליכם וכתיב בתריה [ה] ואתה פה עמוד עמדי ואית דאמרי [ו] פה אל פה אדבר בו[ג] שבר את הלוחות מאי דריש אמר ומה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצות אמרה תורה [ז] וכל בן נכר לא יאכל בו התורה כולה [כאן[ג]] וישראל מומרים על אחת כמה וכמה ומנלן דהסכים הקב"ה על ידו שנאמר [ח] אשר שברת [ג] ואמר ר"ל [ט] יישר כחך ששיברת ת"ש [ט] והיו נכונים ליום השלישי קשיא לר' יוסי הא אמרינן יום אחד הוסיף משה מדעתו ת"ש שלישי שלישי בחדש ושלישי בשבת קשיא לרבנן אמרי לך רבנן הא מני ר' יוסי היא שלישי למאי לכדתניא [י] וישב משה את דברי העם אל ה' וכתיב [כ] ויגד משה את דברי העם אל ה' מה אמר לו הקב"ה למשה ומה אמר להם משה לישראל ומה אמרו ישראל למשה ומה השיב משה לפני הגבורה זו מצות הגבלה דברי ר' יוסי בר יהודה[ד] רבי אומר בתחילה פירש עונשה דכתיב וישב משה דברים שמשבבין דעתו של אדם ולבסוף פירש מתן שכרה דכתיב ויגד משה דברים [ג] שמושכין לבו של אדם כאגדה ואיכא דאמרי בתחילה פירש מתן שכרה דכתיב וישב משה דברים שמשיבין דעתו של אדם ולבסוף פירש עונשה דכתיב ויגד משה דברים שקשין לאדם כגידין[ה] תא שמע ששי ששי בחודש ששי בשבת קשיא לרבנן הא נמי רבי יוסי היא ששי למאי רבא אמר

לחנייתן

רש"י

בתלתא אמר להו מצות הגבלה. שהדברים שנאמרו לו בשני ירד לערב ואמרן לישראל כדכתיב ויבא משה ויקרא לזקני העם וגו' ולמחרת השכים ועלה[ו] וישב משה את דברי העם וגו' כדאמר כל עליותיו בהשכמה היו ובו ביום נאמר לו הנה אנכי בא אליך בעב וגו' ומצות הגבלתם להשמרו לכם עלות בהר אע"פ שהיא כתובה אחר וקדשתם היום ומחר שהיא מצות פרישה קודם לכן נאמרה דכתיב בההיא עלייה שעלה בשלישי להשיב להקב"ה דברי העם לנעשה (ונשמע[ז]) הנה אנכי בא אליך וסיפא דקרא ויגד משה את דברי העם וגו' וכי מה דברי העם יש כאן אלא מצות הגבלה נאמר לו בו ביום ולקמן תניא לה הכי ולערב אמרה לישראל ולמחרת בד' השכים ועלה והגיד שקבלו עליהם מצות הגבלה ונאמרה לו מצות פרישה וקדשתם היום ומחר ואע"פ שיש עוד ג' ימים עד יום שבת האמרינן לקמיה לר"י דמשה הוסיף יום אחד מדעתו: **היום ומחר.** משמע בה' נאמר לו לפרוש ה' וו': **אמר לך ר' יוסי.** לעולם ברביעי נאמר לו לפרוש ד' וה' והוא הוסיף יום אחד והסכים הקב"ה לדעתו: **ופירש מן האשה.** לגמרי לאחר מתן תורה מיד משפירש עם חביריו שוב לא חזר לתשמיש: **אף היום.** צריך להיות לילו עמו והא לא אפשר: **וקבע להם זמן.** אימתי ידבר עמהם: **אמרה תורה והיו נכונים וגו'.** (א) פירשו מנשותיכן: **ולא קבע לי זמן.** לדבורו שאוכל לפרוש קודם לכן: **לאהליכם.** להתיר נשותיכם לתשמיש שאסרתי לכם: **בן נכר.** מומר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים[ז]: **התורה כולה.** תלויה בלוחות הללו וישראל מומרים על אחת כמה וכמה שאינם כדי לה: **אשר.** אישור שאישרו ושיבחו על שבירתן: ה"ג **והיו נכונים ליום השלישי.** ול"ג והיו נכונים לשלשת ימים: **הא אמרן יום אחד הוסיף.** והאי קרא דוהיו נכונים ליום השלישי קודשא בריך הוא אמר ליה (ב) ומשה אמר להן היו נכונים לשלשת ימים ולא אמר ליום השלישי אלא פירשו ג' ימים וקרא דכתיב ויהי ביום השלישי בהיות הבקר שלישי לימים שלמים שלנן עמם קאמר: **ת"ש.** דתניא בברייתא הכי שלישי שלישי בחדש היה שלישי בשבת היה ולקמיה בעי שלישי קמא למאי ע"כ במילתא דשלישי קמיירי וקאמר עלה שלישי זה שלישי בחדש: **קשיא לרבנן.** דשמעינן בחד בשבא איקבע ירחא א"כ על כרחך בתרי בשבת אמר ואתם תהיו בתלתא הגבלה בארבעה פרישה ובשביעי נתנה תורה דהא לכ"ע בשבת נתנה תורה: **לכדתניא כו'.** והכי קאמר יום שלישי לדברים שהתחיל משה להמשיך לבם של ישראל ולפרש עונשן ומתן שכרן אותו יום היה שלישי בחדש שלישי בשבת ורבי יוסי קאמר לה: **וישב ויגד וכי מה אמר הקב"ה למשה.** בין וישב משה לנעשה (ונשמע) לויגד משה שאמר[ט] להן לישראל. ומה אמרו ישראל למשה על כך שהוצרך משה להגיד למקום והלא לא נאמר בינתים אלא הנה אנכי בא וגו': **זו מצות הגבלה.** שאע"פ שכתובה אחר מצות פרישה בשלישי נאמרה לו והוצרך להשיב שקבלו עליהן: **עונשה.** של תורה: **משבבין.** כמו וילך שובב (ישעיה נז) שמונעין מלקבל שאם יקבלו יענשו הדברים הללו משבבין את לבם מן המקום ואף על פי כן קיבלו עליהן: **כגידין.** ירק מר: **ששי ששי בחדש כו'.** לקמיה בעי ששי קמא למאי דהכא ליכא למימר ששי לאותן דברים דבשלמא שלישי דברייתא לעיל איכא למימר[י] דאיירי בהו דהא כל ג' ימים היה משה מדבר באותן הדברים דעל כרחך ויגד משה בד' כתיב דברים שקבלו בג': **קשיא לרבנן.** דמשמע דבחד בשבא איקבע ירחא:

לחנייתן

תוספות

היום כמחר. אין זו דרשה גמורה אלא משמע דהיום ממש דאי לאו הכי אין זה מדעתו: **ומה** ישראל כו'. וא"ת מאי קאמר (דהוסיף[ד]) מדעתו דאורייתא הוא דק"ו ניתן לידרש וי"ל דלא הוי ק"ו גמור דשאני התם משום עשרת הדברות:

וקבע להם זמן. תימה לר"י דהיא הנותנת דמשום שקבע להם זמן וידעו שבאותו יום ודאי תדבר שכינה עמהם הוצרכו לפרוש אבל הוא מספק למה יפרוש וי"ל דלהם נמי איכא ספיקא שמא לא תפלוט והכי עביד ק"ו ומה ישראל שקבע להן זמן וא"כ לא היו צריכים לפרוש משום קרי דביום אחד היה די אפ"ה משום חשש פליטה שהיא קלה הוזקקו לפרוש אני שלא קבע לי זמן ויש חשש קרי שהוא חמור לא כ"ש שיש לי לפרוש:

ואתה פה עמוד עמדי. וא"ת מנלן דפירש משה מדעתו קודם ושוב הסכים הקב"ה על ידו שמא זה הוא צווי גמור שצוה לו לפרוש ותירץ ר"ת דאם איתא דמחמת צווי הקב"ה פירש ולא מדעתו היאך היה מערער אהרן ומרים דכתיב[ה] ותדבר מרים ואהרן במשה אלא ודאי מתחלה פירש ממנה לגמרי משה מדעתו ואע"ג דהסכים הקב"ה על ידו מ"מ נתרעמו עליו לפי שאילו לא פירש מדעתו לא היה הקב"ה מסכים דבדרך [ו] שאדם הולך בה מוליכין אותו שהרי לאהרן ומרים לא אמר לפרוש אע"ג שגם עמהם היה מדבר ומיהו קשה דמשמע במדרש[ז] שלא ידעו זמן גדול שפירש ממנה גבי אלדד ומידד שהיו מתנבאים שאמרה מרים אשרי נשותיהן של אלו שנתמנו בעליהן פרנסין על הציבור אמרה צפורה אוי להם לנשותיהם של אלו שמיום שנתייחדה שכינה עם אחיך פירש ממני מיד ותדבר מרים ואהרן במשה משמע שלא ידעו קודם לכן וכי לא ידעו הא דכתיב ואתה פה עמוד עמדי ואור"ת דודאי ידעו אבל היו סבורין שפירש ע"פ הדבור עד שאמרה להם צפורה שמדעתו פירש ממנה מתחלה:

ומה פסח כו'. אין זה ק"ו [ח] גמור דלא מומר אסור בפסח שהוא קרבן מ"מ לא היה לו למנוע מליתן להם התורה ולהחזירם בתשובה:

קשיא לרבנן. פי' למה שפירש רבא לעיל דבקביעא דירחא פליגי:

כאשר

רבינו חננאל

ומשהו מחמישי ומלילי שבת לפיכך אם שמשה ביום חמישי קודם שקיעת החמה ופלטה בלילי שבת אחר שקיעת החמה טהורה. ר"ע כר' יוסי דאמר בארבעה עבד להו משה פרישה כגון דאפרשינהו בתר חדא שעתא מיום רביעי משכחת ה' עונות בתר חדא שעתא מלילי שבת כדא"ר עקיבא אם יצאת מקצת עונה ראשונה משלימין לו מקצת עונה ששית. **אלא** ר' **ישמעאל** דקמצריך ד' עונות שלימות שמתחלת מתחלת יום או תחלת לילה מתוך ג' ימים כמאן לא כרבנן ולא כר' יוסי מדרבנן מרחק טובא ומדר' יוסי נמי דהא יומא דארבעה שיצא מקצתו לא מיני למחשביה עונה כי דחשיב ליה ר"ע וארבעי דבידיה חמישי ושש אינון בלחוד ובעאי להו מכלל ג' ימים כמאן קאי. **ופרקינן לעולם כר' יוסי קאי ר' ישמעאל** ואמר רב אדא בר אבא משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד דאלמא סבר דעבד להו פרישה ביום רביעי בהשכמה קודם הנץ החמה והוה להו חמש עונות מכלל ג' ימים כדפרשינן לר' ישמעאל בענין פעמים ה'. וסלקא שמעתא. **ומקשינן** בין לר' ישמעאל ובין לר"ע למה ליה למשה רבינו למעבד פרישה לישראל ביממא דארבעה והאמר רב התא ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום. **ופרקינן** איצטריך למשה לאפרושינן והאמר רבא אם היה בית אפל מותר ואמר רבה (ואיתמר) [ואיתימא] רב פפא ת"ח המאפל בטליתו מותר. **ומקשינן** כי מכדי פרישה עבידא אליבא דר' יוסי ור' ישמעאל ור"ע מארבעה ואליבא דר' אלעזר בן עזריה ורבנן מן חמשה ולכולהו כל אשה ששמשה קודם הפרשה אם פלטה שכבת זרע בלילי שבת טהורה היא תישרי שכינה מליליא דשבתא אמאי איתאחרא עד לצפרא. **ופרקינן** א"ר יצחק לא מראש בסתר דברתי כן עלתה במחשבה למהוה בימּמא. **והדר אקשינן** אם כן למה לי דעבד פרישה אליבא דר' ישמעאל ור"ע מצפרא ארבעה לר"ע תשמש כולא יומא דארבעה. והרי חמש עונות עד צפרא דשבתא ולר' ישמעאל תשמש עד צפרא דחמשא דהא איכא עד צפרא דשבתא ד' עונות כהלכתן מכלל ג' ימים. **ופרקינן א"ר יצחק א"כ יאמרו** הללו הולכין **לבית הטבילה** והללו הולכין לקבל התורה. ואילין שאומרים עליהן הולכין לבית הטבילה אינון נשים שפלטו שכבת זרע בלילי שבת שאילו לא פירשו ביום רביעי הות מיטמא מיניה שפולטת וצריכ' למיטבל לצפרא דשבתא ואיכא בהא מילתא סוגיא ולא שפיר שהללו ילכו לקבל תורה והללו ילכו לבית הטבילה. **ואיכא** מן דגרסי בהדין קושיא דלעילא נמי ולר' אלעזר בן עזריה תשמש ביממא דחמשה ולא צריכה מילתא לא אליבא דר' אלעזר בן עזריה לא איכפת ליה (שמשה) אם (תשמש) [בחמש] עד קרוב לשקיעת החמה אם לאו ולא צריך אלא משהו מן חמשה וכולי יומא דמעלי [שבתא] ומשהו מן שבתא דהוא יום שלישי. **ומקשינן** והא טבולי יום נינהו. ומפרקינן דאורתא הוה להיתה לטבולי יום. **ואיכא** דמקדמי וגרסי לה להא ופירקא להאי פירוקא

מסורת הש"ס עם הוספות

א) יבמות סב. [ע' אדר"נ פ"ב תניא עוד להד], ב) ב"ב יד: יבמות סב. מנחות צט:, ג) [חגיגה יז.], ד) זבחים כב., ה) במדבר יב, א, ו) [מכילתא מכות י:], ז) ספרי זוטא בפסוק ותדבר מרים הובא חלקו ברש"י שם, ח) [ע' אדר"נ פ"ב ק"ו אמר איתא שם].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמרה תורה וכו' יפרשו מנשותיהן: (ב) ד"ה הא אמרן וכו' א"ל למשה ומשה אמר להן:

גליון הש"ס

גמ' ואמר ר"ל יישר.

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: [שמות יט, ו]

ב) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵךְ אֶל הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר וְכִבְּסוּ שִׂמְלֹתָם: [שמות יט, י]

ג) וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הֱיוּ נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה: [שמות יט, טו]

ד) לֵךְ אֱמֹר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם: [דברים ה, כז]

ה) וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ אֵת כָּל הַמִּצְוָה וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תְּלַמְּדֵם וְעָשׂוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ: [דברים ה, כח]

ו) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ וּמַרְאֶה וְלֹא בְחִידֹת וּתְמֻנַת יְיָ יַבִּיט וּמַדּוּעַ לֹא יְרֵאתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְמֹשֶׁה: [במדבר יב, ח]

ז) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפָּסַח כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: [שמות יב, מג]

ח) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ: [שמות לד, א]

ט) וְהָיוּ נְכֹנִים לַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי יֵרֵד יְיָ לְעֵינֵי כָל הָעָם עַל הַר סִינָי: [שמות יט, יא]

י) וַיַּעֲנוּ כָל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ נַעֲשֶׂה וַיָּשֶׁב מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל יְיָ: [שמות יט, ח]

כ) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּעַב הֶעָנָן בַּעֲבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְּרִי עִמָּךְ וְגַם בְּךָ יַאֲמִינוּ לְעוֹלָם וַיַּגֵּד מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל יְיָ: [שמות יט, ט]

הגהות וציונים

א] צ"ל על ידו (מהרש"ל (דפו"ר) וכ"ה בכת"י): ב] עיין מהרש"א בח"א: ג] נוסף ע"פ המהרש"ל: ד] בילקוט שמעוני הגירסא דברי רבי יוסי רבי יהודה אומר (מצפה איתן): ו] יש להוסיף דכתיב (באה"מ): ט] צ"ל דפירש (גליון):